התם שיש בידם למחות ולא מיחו מאי איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא בין צדיקים דמשפחתו לצדיקים דעלמא הוא בשאר עבירות בדיניה ורשעים דמשפחה בדין חמור ורשעים דעלמא בדין הקל צדיקי דהכא והכא פטירי גבי שבועה הוא ורשעים דמשפחה כדיניה ורשעים דעלמא בדין חמור וצדיקי דהכא והכא בדין הקל: ״אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרים זה לזה ¹סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה: בשלמא ההוא דקא משתבע קאי ^(א) באיסורא אלא ההוא דקא משבע ליה אמאי ^(ב)(ההוא מיבעי ליה ל)כדתניא ^(ג)ר"ש בן טרפון אומר ²שבועת ה' תהיה בין שניהם מלמד שחלה שבועה על שניהם: וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך וכו': למה לי למימרא ליה הכי ^(ג)משום קניא דרבא: הטענה שתי כסף: אמר רב ^(ב)כפירת טענה שתי כסף ושמואל אמר טענה עצמה שתי כסף אפי' לא כפר אלא בפרוטה ולא הודה אלא בפרוטה חייב אמר רבא דיקא מתניתין כותיה דרב וקראי כותיה דשמואל דיקא מתני' כותיה דרב דקתני הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה ואילו כפירת טענה פרוטה לא קתני ^(ד)ותנן נמי ^(ה)ההודאה בפרוטה ואילו כפירה בפרוטה לא קתני וקראי כותיה דשמואל דכתיב ³כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ^(ו)מה כלים שנים אף כסף שנים מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב וקאמר רחמנא ⁴כי הוא זה ורב ההוא מיבעי ליה להודאה במקצת הטענה ושמואל כתיב הוא וכתיב זה דאי כפר במקצת ואודי במקצת חייב ורב חד להודאה במקצת הטענה וחד להודאה ממין הטענה ושמואל לאו ממילא שמעת מיניה דחסרה לה טענה אלא אמר לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה הוא דאתא דא"כ לכתוב רחמנא כי יתן איש אל רעהו כלים לשמור ואנא אמינא מה כלים שנים אף כל שנים כסף דכתב רחמנא למה לי אם אינו ענין לטענה תנהו ענין לכפירה ושמואל אמר לך אי כתב רחמנא כלים ולא כתב כסף הוה אמינא מאי כלים שנים אף כל שנים אבל דבר חשוב לא בעינן קמ"ל תנן שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור מאי טעמא לאו משום דחסרה לה טענה ותיובתא דשמואל אמר לך שמואל מי סברת שוה קתני דוקא קתני מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אי הכי אימא סיפא שתי כסף ופרוטה יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב אי אמרת בשלמא שוה משום הכי חייב אלא אי אמרת דוקא אמאי חייב מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו מידי הוא טעמא אלא לשמואל ^(ז)האמר ר"נ אמר שמואל טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב ה"נ מסתברא מדקתני סיפא ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור אי אמרת בשלמא דוקא קתני משום הכי פטור אלא אי אמרת שוה אמאי פטור ליטרא טובא הוי אלא מדסיפא דוקא רישא נמי דוקא לימא תיהוי תיובתא דרב אמר לך רב כולה מתני' שוה ^(ג)וליטרא זהב שאני

תדע

התם שהיה בידם למחות ולא מיחו. לא הוה צריך לשנויי אלא התם כדין הקל כדמסיק בסמוך הכא כדין חמור אלא דנימא ליה לפרושי דאין נענשין מעונש עבירה אלא משום דלא מיחו הלכך אין עונש זה חמור כל כך: **מה** כלים שנים אף כסף שנים. וא"ת היכי דריש בסוף שמעתין לשמואל לכך יצאו כלים למה שהן הא אצטריך למה כלים שנים וי"ל כדפי' הקונטרס דדריש מדלא כתיב כספים ומה שפירש בקונטרס לקמן דאי הוה כתיב כספים הוה שמעינן תרוייהו שנים ודבר חשוב אין נראה דבלא יתורא לא הוי משמע מכספים אלא ב' פרוטות כמו קדושי אשה שמתקדשת בפרוטה אף על גב דבפ"ק דקדושין (דף ד: ודף יא: ושם) גמר לה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף אלא הו"ל למכתב כסף או כספים א"נ כסף או חפצים והוה ידעינן שנים ודבר חשוב מיתורא דכסף ומדכתב כלים דרשינן יצאו כלים למה שהן וא"ת לרב דמוקי דכסף לכפירה הוא דאתא מנ"ל דבעינן דבר חשוב וי"ל דכולה מכלים דריש ונפקא ליה דבר חשוב מכלים דאפילו מחט שאין בה שוה פרוטה מ"מ חשיבות גדול יש בו שראוי לעשות בו מלאכה גדולה ואית ספרים דגרסי הכא מה כלים דבר חשוב כו' אע"ג דאליבא דשמואל קיימא דדייק קראי כותיה ובסמוך אמר לשמואל אי כתב כלים ולא כתב כסף ה"א מה כלים שנים וכו' אבל דבר חשוב לא בעינן י"ל דודאי מכסף ילפינן דבעינן שיהא בכלי שוה פרוטה דלא תימא גזירת הכתוב היא בכל הכלים אע"פ שאין בהן שוה פרוטה וה"נ אמרינן בירושלמי דטענו שתי מחטין צריך שיהא שוין ב' פרוטות שתהא הכפירה פרוטה וההודאה פרוטה והדר מקשינן כסף לכלים להצריך כסף יותר מפרוטה דמה כלים דלאו כל דהו אלא כלי חשוב אף כסף לאו כל דהו אלא כסף חשוב דהיינו מעה שבכך יש בו חשיבות והשתא אין צריך להגיה אף כל דבר חשוב כמו שהגיה הקונטרס משום דשמואל אית ליה יצאו כלים למה שהן ושפיר גרסי' אף כלים דבר חשוב דבכלים נמי בעינן שיהא שוין שתי פרוטות ולמה שהן דקאמר היינו אע"פ שאין שוין שתי מעות וכן היה גירסת רבותיו בפ"ק דקדושין (שם) ושם (ד"ה והרי) הארכתי:

בטוענו

תלה על שניהן. ששניהן נענשין בה שלא דקדק למסור ממונו ביד נאמן (ב) ובאו לידי חלול השם: **כפירת טענה שתי כסף.** טענה דתנן במתני' לאו אתחלת הטענה קאי אלא אכפירה שהוא כופר בטענת חבירו לבד הודאת הפרוטה דבעינן שתהא תחלת הטענה שתי כסף ופרוטה: ה"ג **ואילו כפירת פרוטה לא קתני: כי יתן איש.** תחלת נתינה ב' כסף ועלה קאי כי הוא זה דבר חשוב ושיערו חכמים שמעה כסף דבר חשוב הוא: **מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב** גרסינן. ולא גרסינן אף כלים דבר חשוב דאילו בכלים אמרינן לקמן (דף מ.) דאפילו בכפירת מחטין חייב והאי אף כל במידי דלאו כלי קאמר וקאמר רחמנא כי הוא זה על זה באה השבועה כשיאמר כי הוא זה כשמודה במקצתה. אלמא הודאה מתוך טענת שתי כסף היא: **ההוא.** זה מיבעי ליה דאין שבועה אלא בהודאה במקצת כלומר את זה אני מודה ולא אגמורין דאטענת ב' כסף קאי ולעולם הודאה לבד מכפירת שתי כסף קאמר: **ולאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה.** לרב פרכינן נהי נמי דלמקצת הטענה וממין הטענה אתו מיהו לאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה ראשונה ואין כאן עוד כפירה משתי כסף: **אלא אמר לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה אתא.** ולאו לתחלת טענה: **ואנא אמינא אף כל שנים.** והו"ל כסף נמי בהאי כללא: **אבל דבר חשוב לא בעינן.** וה"א כי היכי דגבי כלים אפי' טענו ב' מחטין והודה לו באחד מהן חייב כדלקמן (דף מ:) כל מידי נמי דטעין ליה תרי ואודי ליה בחד לחייב ואפי' ליכא טענה קמייתא שתי כסף להכי אצטריך כסף למילף מיניה מידי דלאו כלים בעינן דבר חשוב: **שתי כסף יש לי בידך.** קס"ד דשוה כסף טעין ליה וקא"ל אין לך בידי אלא שוה פרוטה דהויא ליה הודאה ממין הטענה ואפ"ה פטור מאי טעמא לאו משום דחסרה לה כפירת טענה משתי כסף: **דוקא קתני.** זה טוען כסף וזה הודה לו נחשת דליכא הודאה ממין הטענה: **מידי הוא טעמא אלא לשמואל.** כלום אתה משיב תשובה זו אלא לשמואל כלומר אילו אמר חכם אחר דוקא קתני היינו יכולים להשיב תשובה זו אבל לשמואל אינו תשובה דשמואל הודאה ממין הטענה חשיב ליה מאחר שטענו נחושת עם הכסף וכפר לו באחד: **הכי נמי מסתברא.** דמתני' דוקא קתני: **טובא הוי.** כפירה והודאה: **אלא מדסיפא דוקא כו'.** לשון קושיא הוא. נימא תהוי תיובתא דרב מרישא דקתני שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור וטעמא משום דוקא תנן ומה שטענו לא הודה לו הא טענו שוה והודה לו שוה חייב ואף על גב דטענה קמייתא לא הוה אלא שתי כסף: **ליטרא שאני.** דכיון דטענו משקל ודאי דוקא קתני אבל כל מטבעות דמתני' שוה קאמר שדרך מטבע לעשותו דמים לכל דברים:

תדע

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פי"א מהל' שבועות הל' יח]:

לב ב מיי' פ"ג מהלכות טוען הלכה א סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' פח סעיף א:

לג ג טוש"ע שם ס"ע:

◆

רבינו חננאל

דראשי ביה: הטענה שתי כסף כו'. פירוש שהן ב' מעין מכ"ד מעין לסלע: אמר רב כפירת טענה שתי כסף. כלומר אינו חייב עד שיתבענו יותר משתי כסף ויכפור בשתי כסף ויודה בשאר ואם תהיה הכפירה פחות משתי כסף אינו חייב שבועה. ושמואל אמר הטענה לא תהיה פחות משתי כסף אבל אם טענו בשתי כסף אפילו כפר בכל ולא הודה לו אלא בפרוטה (שהיא חצי חבה) או הודי' בכל וכפר בפרוטה: אמר רבא דיקא מתניתין כרב דקתני הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה. ואילו כפירה בפרוטה לא קתני כמו שאמר שמואל. ותנן נמי בפרק הזהב קונה את הכסף. ה' פרוטות הן ההודאה שוה פרוטה. ואילו כפירה בפרוטה לא קתני. ודייקי קראי כשמואל שנאמר כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור. מה כלים שנים אף כסף שנים וכתיב כי הוא זה. פי' כי הוא שאתה תובעני בשתי כסף זה בלבד יש לך אצלי. הנה נמצאת כל הטענה שתי כסף ומכללא ההודאה. ומוקים רב להאי קרא כוליה שתי כסף לכפירה הוא דאתא. אבל להודאה מקצת הטענה ולהודאה ממין הטענה מדכתיב הוא וכתיב זה: ומקשינן על שמואל שתי כסף לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור. מאי לאו משום דלית כפירה שתי כסף משו"ה פטור. ודחי' שמואל לאו משום דלית בכפירה שתי כסף הוא דפטור אלא משום דטענו בכסף והודה לו בנחשת והיא פרוטה. שאין ההודאה ממין הטענה. ואקשינן עליה מסיפא. ומשני דשני סיפא דהא טענו שתי כסף ופרוטה דכיון דאית בכלל הטענה פרוטה מודה במקצת הטענה הוא. ושמואל לטעמיה דאמר טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן חייב. ואמרינן ה"נ מסתברא מדקתני סיפא ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור ש"מ דוקא קתני. ולא שוה ליטרא כסף יש לך בידי זהב קתני: ואקשינן אי הכי הא דתנן שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור משום דהודה לו מה שלא טענו הוא דפטור. הא אילו הודה לו בכסף מכללן היה חייב. נימא תהוי תיובתא דרב דבעי כפירה שתי כסף. ופריק רב ואמר מתניתין כולה

מסורת הש"ס

א) פ"א ל"ג, ב) לקמן מ:, ג) לעיל כט. [נדרים כה.], ד) ותנן נמי ה' פרוטות הן ההודאה בפרוטה וההודאה בפרוטה כל"ל רש"ל, ה) [ב"מ נה.], ו) קדושין יא: בכורות נ:, ז) כתובות קח: [לקמן מ.], ח) ועוד ארכות כזה כתבו תוס' בכורות נ: ד"ה כל.

◆

תורה אור השלם

1. וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם: במדבר טז כו
2. שבעת יי תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם: שמות כב י
3. כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים: שמות כב ו
4. על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו: שמות כב ח

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשלמא ההוא דקא משתבע קאי בסורו אלא: (ב) רש"י ד"ה תלה וכו' יבא לידי. נ"ב ע"ל דף מז ע"ב במ"ש התוס' בד"ה תלה:

◆

מוסף רש"י

משום קניא דרבא. דיהיב ליה קנה ותנן המעות לתוכו והפקידו אצלו ונשבע שהחזיר לו מעותיו ואמר שבועה יחזור דיטלנו, ועובדא היה קמיה דרבא הכי (לעיל כט. ועי' נדרים כה.). **ההודאה בפרוטה.** להיות הודאה במקצת ויתחייב שבועה (ב"מ נה.). **מה כלים שנים.** כל דהו, אפילו אין שוין דינר, אף כסף שנים (בכורות נ: ע"ש). **מה כסף דבר חשוב.** דמעה כסף הוי חשוב, אף כלים דבר חשוב, ולא כל דהו ממש (שם) שיהו שוים שתי כסף, ולאפוקי ממ"ד מטענו שני מחטין חייב בהודאת אחת מהן לכך יצאו כלים למה שהן (קדושין יא.).